

Kartulisortide tervendamine, paljundamine ja säilitamine

Katrin Kotkas

Teadur, DSc

Viive Rosenberg - fotod

● Kartulihaigused:

● Seenhaigused

● Bakterhaigused

● Viirushaigused

Kartuliviirused

- Eestis on levinud peamiselt 6 kartuliviirust:
- kartuli X-, S-, M-, Y-, A- ja keerdlehisuse (PLRV) viirus
- levivad PVY agressiivsed tüved:
- PVYN, PVY0, PVYNTN ja millede esinemisel võib saagikadu ulatuda kuni 80%

Uurimisvaldkonnad

- **Kartuliviirused** ja
taimede välistunnused
erinevatel kartulisortidel
ning levik
- **Kartuliviiruste**
elimineerimine ja nende
leviku piiramine

Viirushaigustest tervendamine

Tervendusse
valitud
taimedest
valitakse
lähtemugulad

Viirushaigustest tervendamine

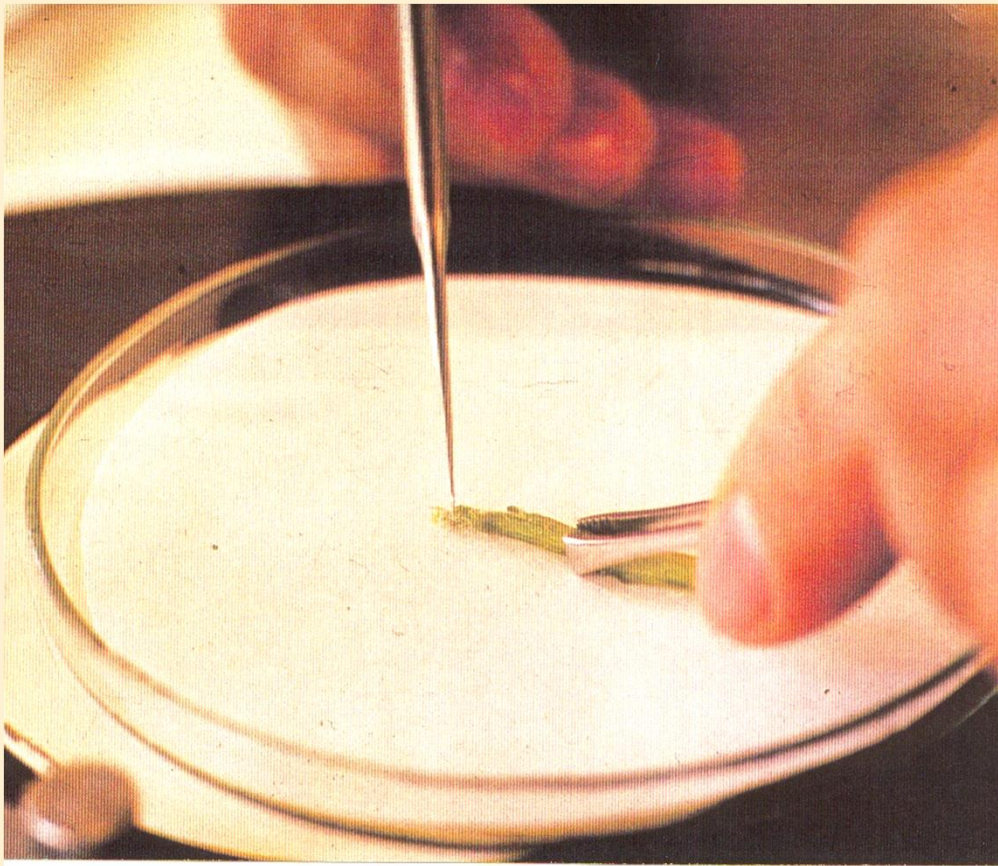

Viirushaigustest tervendamine

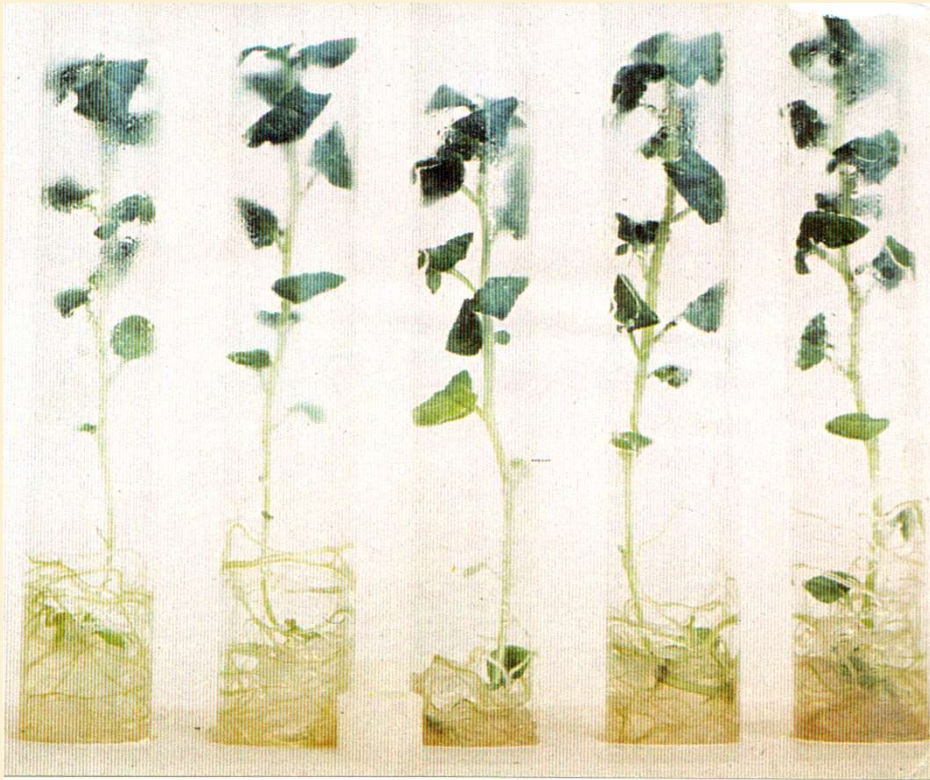
Idandist
kasvatatud
taimedele
tehakse
soojusravi

Viirushaigustest tervendamine

Soojusravi
läbi teinud
taimede
võrsetipust
eraldatakse
meristeem

Viirushaigustest tervendamine

Regenereerunud
taimedest
tehakse **valik** ja
valiktaimed
paljundatakse
**meristeemkloo-
nidenä**

Viirushaigustest tervendamine

- * Meristeemkloonist säilitatakse osa taimi *in vitro*, teise osa taimedega viikse läbi **viirusnakkuse** kontroll
- * Vajadusel **korratakse** tervendust
- * Tervete taimede saamiseks **kulub** 1-2 aasta
- * Seejärel toimub meristeemkloonide **põlvvõrdlus**

Meristeemkloonide uurimine

- * saagikuse jt näitajate **varieeruvus**
- * varieeruvuse **stabiilsus**
- * **seosed** meristeemkultuuri tunnuste ja meristeemkloonide vahel

Meristeemkloonide uurimine

- * meristeemkloonide somaklonaalse varieeruvuse **kasutusvõimalused**
- * meristeemkloonide **viirus- ja lehemädaniku resistentsus** sõltuvalt sordist, meristeemi asukohast ja suurusest

Tulemused

Meristeemkloonid võivad **varieeruda**:

- * saagikuse
- * tärklikesisalduse
- * lehemädanikuresistentsuse
- * kartuliviiruste PVX ja PVM
vastuvõtlikkuse suhtes

Mikropaljundus

- Mikropistikutega
in vitro

Paljundamine *in vitro*

1. kulukas, keeruline
2. energia- ja töömahukas
3. laboratorsete tingimuste olemasolu
4. spetsiaalsed seadmed
5. kemikaalid heitvees

Eesmärk - *in vivo*

1. efektiivsus
2. lihtsus
3. laialdaselt
kasutatav
4. loodussäästlik

Paljundamine *in vivo*

Tehnoloogia:

- * paljundatakse kartulitaimi mikropistikutega kilerullis turbasubstraadil
- * esimene mugulapõlvkond kasvatatakse avamaal

Paljundamine kilerullis

Paljundamine kilerullis

Paljundamine ja kasvatamine

Avamaal kasvatamine

Tulemused

- * See on odavam ja **efektiivsem** kui *in vitro* mikromugulate või katmikalal minimugulate kasvatamine
- * Selline taimede paljundamise tehnoloogia võimaldab **kiiresti** paljundada tervet algmaterjali seemnekasvatusele ja **levitada** uusi sorte

Sort

- Sort on **inimese** poolt välja valitud ja paljundatud **sarnaste** taimede rühm

'Jõgeva kollane'

'Tuljak'

Sort

- Sorti iseloomustavad pärilikult kinnistunud **eristustunnused** ja majanduslikud **omadused**, mis õigustavad tema **kasvatamist** teatud kliimatingimustes

Geenipank

Geenipank on
kolleksioon
rakukultuuridest,
seemnetest, taimedest
vm, mida säilitatakse
erinevate organismide
osadena

Geenipanga eesmärk on

- **Koguda**, säilitada ja paljundada erinevate taimeliikide sorte ja nende metsikuid liike
- **Tagada** sortide, rahvaselektsiooni-sortide jm materjali **kättesaadavus** tootjatele, aretajatele, teadusele jne

Taimebiotehnoloogia

- *In vitro* meetodid =
steriilse taimekultuuri
kasvatamine,
paljundamine ja
säilitamine **kunstlikul**
toitesegul, **kontrollitava**
valguse ja temperatuuri
tingimustes

Taimmaterjal *in vitro*

- o tingimustes, kus kasvuprotsess **jätkub**
- o tingimustes, kus kasv on **minimaalne**
- o sügavkülmutuses (kasvuprotsess on **peatunud**)

In vitro - eelised

- o probleemsete, sh vegetatiivselt paljundatavate liikide säilitamine
- o taimmaterjali suur **paljundus-**koefitsient ja steriilsus
- o materjali **kättesaadavus** igal ajal
- o geneetilise **eripära** säilimine
- o pinna ja aja **kokkuvõid**

In vitro - puudused

- o meetod on suhteliselt **keeruline** ja **kallis**
- o igal taimeliigil /mõnikord ka sordil/ on vajalikud **spetsiifilised** säilitustingimused

Kartulisortide säilitamine

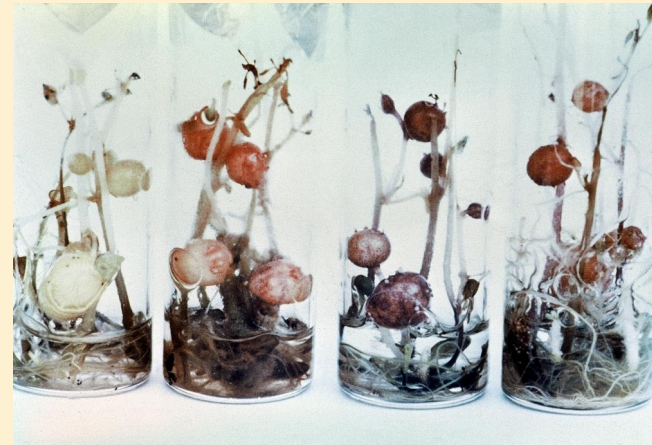
Põldkollektsioonis

In vitro:

Mikromugulad

Meristeemtaimed

Krüosäilitus

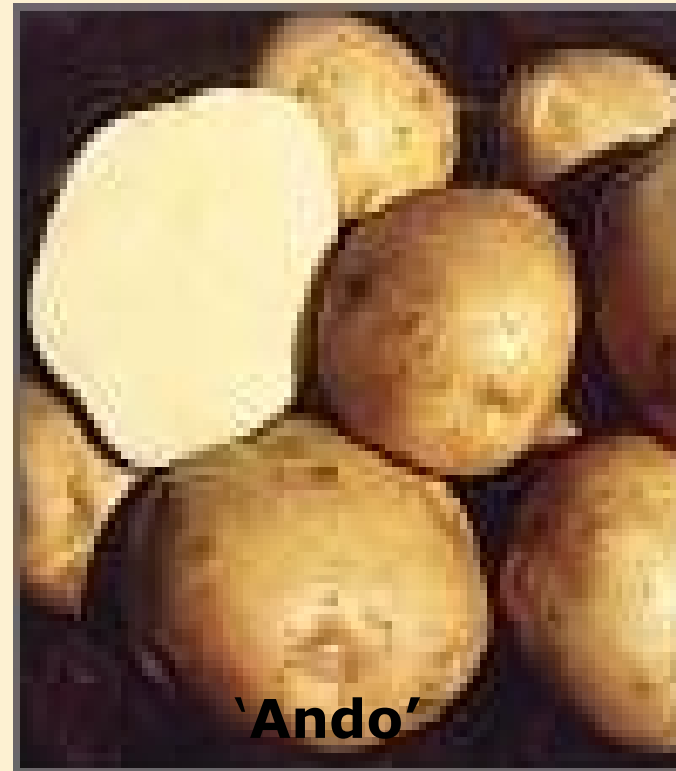
Uurimisvaldkonnad

- **Pikaajalise *in vitro* säilitamise mõju uurimine**
- **Uued meetodid säilitamisel**

Huvitavat *in vitro* geenipangast

- ‘Jõgeva kollane’
- ‘Ere’
- ‘Kungla’
- ‘Jõgeva valge’
- ‘Mulk’
- ‘Kalev’
- ‘Virulane’
- ‘Uku’

Huvitavat *in vitro* geenipangast

- ‘Kuldkera’
- ‘Riku’
- ‘Gunnar’
- ‘Ridala’
- ‘Liivi Kollane’
- ‘Safran kollane’

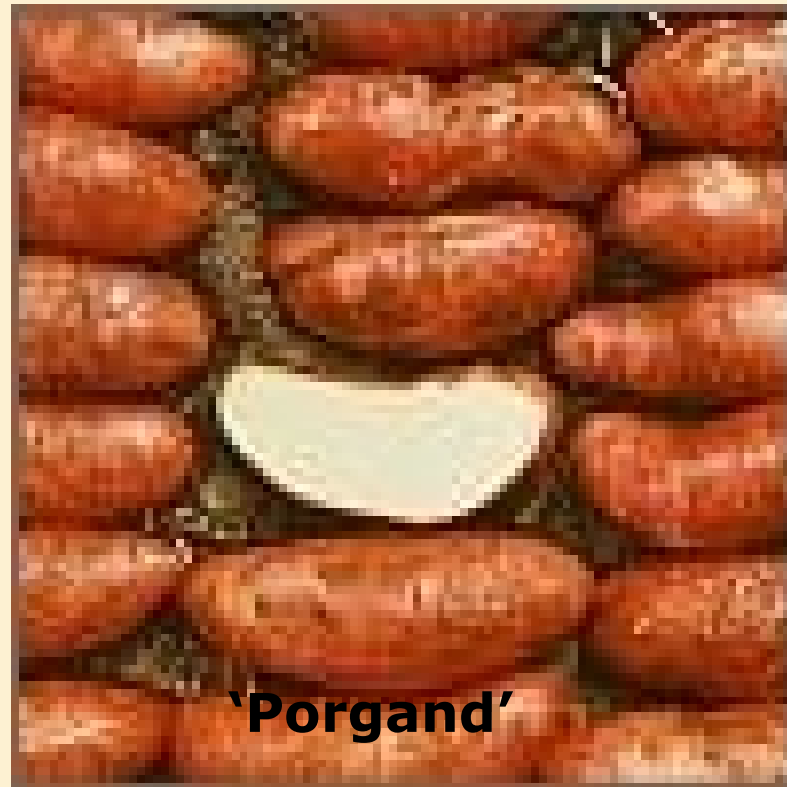
Huvitavat *in vitro* geenipangast

- ‘Congo’
- ‘Odenwaldi sinine’
- ‘Sineglaska’
- ‘Bla Mandel’

Huvitavat *in vitro* geenipangast

- ‘Endla’
- ‘Porgand’
- ‘Rootsi’

Säilitussort

Säilitussort 'Väike verev'

Blue Congo

Hyvä sorsittu, suhteen
korkea, korkea korjuukauden alkua
joka on suhteellisen myöhä, mutta hyvin
kestävä. Kestävyyden lisäksi
koko perustuu ja on suhteellisen
korkea.

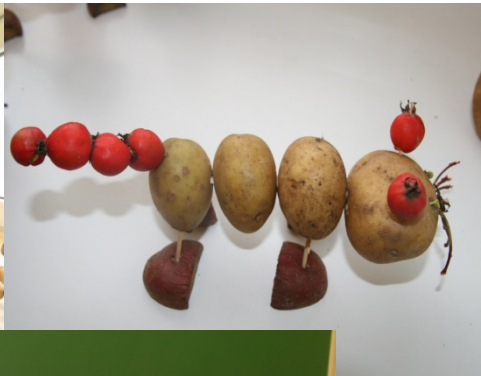
SPK

2008 10 1

CONGO

Lapsi saab kartulit hindama
õpetada

Comparison of Chemical Compounds among by Anti-inflammatory

Jung-Hwan Nam*, Jin-Cheol Jeong, Kwang-Soo Ch
Hwang-Bae Sohn, Jong-Nam Lee, Sa

Highland Agriculture Research Center, National Institut
Functional Food Center, KIST, Gang-neung 210-340, K

Introduction

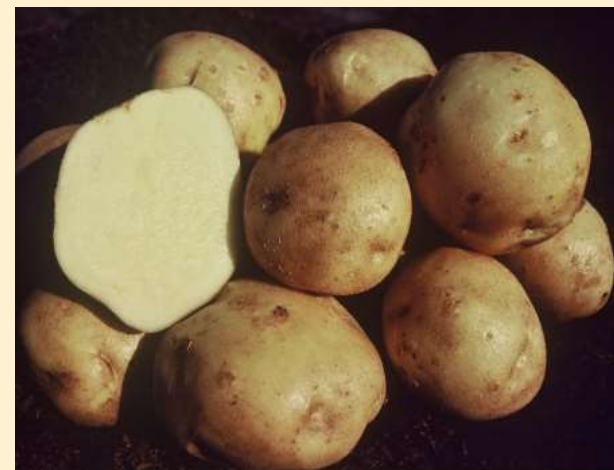

Fig. 1. Color potatoes : Hong-young(Red color potato) and Ja-young(Purple color potato)

Potatoes were first introduced outside the Andes region four centuries ago, and have become an integral part of much of the world's food. Potatoes were first introduced into Europe in the 16th century and Korea in the early 19th century. It is the world's fourth-largest crop, following rice, wheat, and maize.

In the nutritional aspects, potatoes contain abundant vitamins and minerals as well as an assortment of phytochemicals such as carotenoids and natur

Sortide hindamine

Barbara

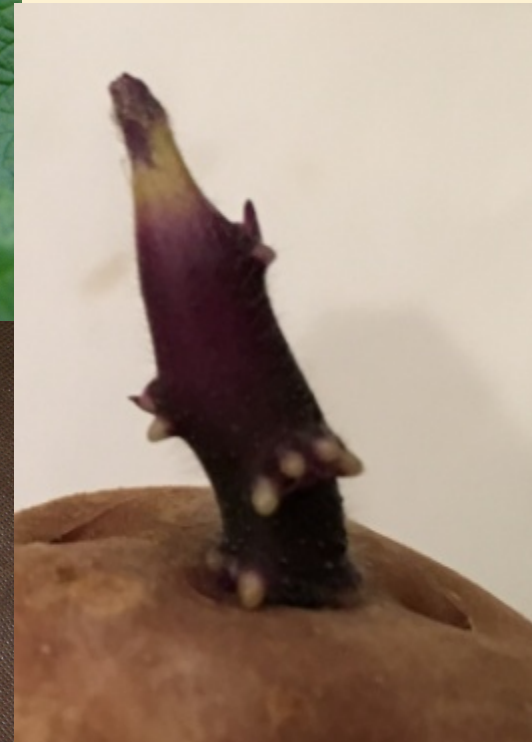
Tuuli

Punane saarlane

Väike verev

Picasso

Kasutamine

Kartuli promomine

CONGO

Eesti 100!

**Eesti
Taimekasvatuse
Instituut**

Täna teid!

Kontakt:

katrin.kotkas@etki.ee